

14.6.2018

EOAK/2489/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä. Tarkastaja Peter Fagerholm

VARKAUDEN POLIISIVANKILA

Tarkastuspöytäkirja

Aika 30.5.2018

Osallistujat EOAK:sta Esittelijäneuvos Juha Haapamäki
Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Minna Ketola
Tarkastaja Peter Fagerholm

Osallistujat tarkastuskohteesta Vartija - - -

1. YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoitamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja. Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture). Myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain mukaan oikeusasiamiehen tulee toimittaa tarkastuksia erityisesti vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua.

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määräsi tehtäväksi ennalta ilmoittamattoman tarkastuksen Varkauden poliisivankilaan. Tarkastus suoritettiin virka-aikana. Edellisen kerran Varkauden poliisivankila oli oikeusasiamiehen kanslian toimesta tarkastettu 23.5.2012 (Dnro 1831/3/12).

Tarkastusajankohtana työvuorossa oli yksi vartija. Vapautensa menettäneitä ei ollut. Tutkintavankeja säilytetään harvoin yli kuukauden poliisivankilassa. Ulkomaalaislain perusteella ei juurikaan ole säilöön ottoja.

2. TARKASTUSHAVAINTOJA

Tarkastuksen jälkeen poliisilaitoksen toimittamien tilastotietojen mukaan Varkaudessa oli vuonna 2017 säilytetty rikosperusteisesti 330 henkilöä ja poliisilain nojalla 633 henkilöä.

2.1 Tilat

Varkauden poliisitalo on yksityisen omistama. Poliisivankila oli remontoitu noin 1,5 vuotta sitten, jolloin oli uusittu muun muassa pinnat ja turvallisuustekniikka. Tilat olivat siistit.

Päihtyneitä varten oli 8 selliä ja rikosperusteisesti kiinniotetuille 8 selliä, joista kaksi oli tarkoitettu erityisesti tutkintavangeille. Poliisivankilassa oli kaksi TV:tä. Lisäksi poliisivankilassa oli peseytymistila, tapaamishuone sekä ulkoilutila. Selleissä ei saa polttaa tupakkaa.

Kuva 1 Tutkintavangeille tarkoitettu selli oli tilava

2.2 Henkilöstö

Säilytystilan esimies on komisario - - - ja ylivartijana toimii - - - (Mikkeli). Vartijoita on neljä, joista yksi on määräaikainen. Näiden lisäksi yksi vartija oli juuri eläköitymässä.

- - -

Vakinaiset vartijat ovat käyneet poliisihallinnon vartijakoulutuksen. Kaksi kertaa vuodessa on muun muassa voimankäyttökoulutusta. Asiointikielenä poliisivankilassa on suomen lisäksi lähinnä englantia.

2.3 Vapautensa menettäneelle tehtävät ilmoitukset ja kirjaukset

Säilöön ottaessa tarkistetaan henkilön mahdolliset vammat ja sairaudet.

Vapautensa menettäneelle oli saatavilla asiakirja tämän oikeuksista ja velvollisuuksista. Järjestyssääntö ja päiväohjelma kerrotaan suullisesti ja tiedot olivat saatavissa myös kirjallisina. KIP-lomakkeeseen kirjataan, että oikeuksista on ilmoitettu. Lisäksi käytännön toimista neuvotaan myös suullisesti (WC, kutsu-nappi, vesipiste).

Ulkoilut, suihkut ja ruokailut kirjataan KIP-lomakkeeseen.

KIP-lomakkeen kirjaa vaihtelevasti joko poliisi tai vartija. Vartija päättää poliisilain nojalla kiinniotettujen vapaaksi päästämistä.

2.4 Terveysthuolto

Lääkäri tai terveydenhoitaja ei käy poliisivankilassa, vaan tarvittaessa asiakas viehdään partion toimesta sairaalaan tai ambulanssi käy paikan päällä tarkistamassa tilanteen. Ambulanssia joudutaan henkilökunnan mukaan tilaamaan viikoittain.

Poliisivankilassa oli defibrillaattori (sydäniskuri). Poliisivankilassa on ollut verensokerimittari mutta vartijan mukaan se on hävinnyt. Myöskään adrenaliinikynää ei ollut. Kaikilla vartijoilla oli ensiapukoulutus.

Lääkkeet jakaa vartija, reseptin tai lääkärin antaman ohjeen mukaan. Jos lääkityksestä on epäselvyyttä, viehdään vapautensa menettänyt tarvittaessa lääkäriin. Ensiavusta saatetaan myös antaa tietoa. Annetut lääkkeet ja niiden määrä kirjataan KIP:iin. Lääkkeet säilytetään lukitussa huoneessa, jossa on kameravalvonta. Epäselväksi jäi, säilytetäänkö lääkkeet hyllyissä vai vapautensa menettäneen lokerossa ja jos niin on, lukitaanko lokerot.

Kuva 2 Vapautensa menettäneiden säilytyslokerot

Poliisivankilassa löytyy lomake kirjallisen suostumuksen terveystietojen käsittelyn mutta sitä ei vartijan mukaan ole käytetty.

2.5 Ruoka- ja muu perushuolto

Vapautensa menettäneille tarjotaan kaksi lämmintä ateriaa sekä aamiainen ja iltapala. Ruoka tulee Kisapuiston ruokapalvelusta ja sieltä on myös saatavilla erityisruokavaliota. Tarvittaessa haetaan ruokaa läheisestä grillistä.

Ruuasta on harvoin valitettu sen ollessa kotiruokatyyppistä.

Poliisivankilassa on käytössä liinavaatteet. Niiden puhtaudesta ja vaihtamisesta huolehtii siivousfirma.

Suihkuun ja ulkoiluun pääsee joka päivä.

2.6 Yhteydet ulkomaailmaan

Arkipäivisin virka-aikana omaisilla on mahdollisuus tavata vapautensa menettäneitä. Vartija sopii kuitenkin asiasta ensin tutkijan tai tutkinnanjohtajan kanssa. Pääsääntöisesti vartija hoitaa tapaamisjärjestelyt, sekä omaisten että avustajan kanssa.

Mikäli vapautensa menettänyt haluaa puhua puhelimitse avustajansa kanssa, hän joutuu käyttämään vartijoiden päivystystilan puhelinta. Tällöin vartija voi kuulla toisen osapuolen puheen.

Vapautensa menettäneen mahdolliset ruokaostokset ja pankkiasiat hoitaa vartija tai kenttäpartio.

2.7 Valvonta

Poliisivankilassa on tallentava kameravalvonta. Tallenteet säilyvät ainakin kaksi viikkoa. Kameravalvonta on myös tapaamishuoneessa.

Päihtyneiden selleihin ei ole ääniyhteyttä, mitä on poikkeuksellista. Kameravalvonnan lisäksi päihtyneiden sellit tarkistetaan noin kahden tunnin välein säilytysruoneen ovelta.

Kameranäkymässä WC-asiointi on peitetty teknisesti.

Poliisivankilassa on säännöllisesti tehty palotarkastukset. Ei ollut tietoa mahdollisista poistumisharjoituksista. Poliisivankilassa on uudet turvajärjestelyt kuten sprinklerit ja sellikohtaiset palohälyttimet, joiden mahdolliset hälytykset menevät suoraan myös hätäkeskukseen.

- - -

2.9 Oikeusturvakeinot

Ei ollut tietoa siitä, että olisi tehty poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 17 luvun mukaisia päätöksiä, joihin vapautensa menettäneellä on muutoksenhakuoikeus, eikä poliisivankilassa ollut tätä varten lomakkeita. Vartijoiden mukaan esimerkiksi tilanteissa, jossa vapautensa menettänyt haluaa television, päätöksen tekee tutkinnanjohtaja tai tutkija.

Poliisivankilassa ei ollut myöskään valvovien viranomaisten yhteystiedot käsittävää listaa saatavilla. Vartijan mukaan tutkija tai tutkinnanjohtaja antaa ohjeita, mikäli vapautensa menettänyt haluaa kannella.

2.10 Yksityisyyden toteutumista edistävät ja haittaavat käytännöt

Oikeusasiamiehen kansliassa on valittu vuodelle 2018 muun muassa tarkastuksilla huomioitavaksi erityisteemaksi oikeus yksityisyyteen.

Todettiin, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera. Tarkastuksella ei havaittu, että tällaisia ilmoituksia olisi ollut.

Laillisuusvalvonnassa on katsottu, että jos asiamiestapaaminen toteutetaan huoneessa, jossa on kamera, kamera tulee peittää, tai siitä, että kamera ei ole päällä, pitää selvästi ilmoittaa, ellei kyseessä ole valvottu tapaaminen. Tätä edellyttää myös Poliisihallitus kirjeessään 24.11.2017 POL-2017-41566.

Avustajapuheluiden toteuttaminen vartijoiden päivystystilan puhelimella ei turvaa yksityisyyden suojan tehokasta toteutumista.

3. TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Pasi Pölöselle. Hän totesi niiden osalta seuraavaa.

1. Lääkkeenjakkokoulutus on yksi Poliisihallituksen 24.11.2017 lähettämässä kirjeessä (POL-2017-41566) mainittuja toimenpiteitä. Tältä osin kyse on valtakunnallisesta ongelmasta. Kirjeessä edellytetään muitakin toimenpiteitä, joita ei ainakaan kaikilta osin ollut pantu täytäntöön Varkauden poliisivankilassa. Poliisilaitosta pyydetäänkin kirjeen kunkin kohdan osalta ilmoittamaan, miten se on toimeenpannut Poliisihallituksen edellyttämät asiat Varkauden poliisivankilassa (erityisesti kirjeen kohdat 1, 2, 4, 5, 8, 11, 15, 16).
2. Apulaisoikeusasiamies kiinnittää poliisilaitoksen huomiota siihen, että henkilötietolaki edellyttää kameravalvonnasta näkyvää ilmoittamista, ellei valvontaa kohdisteta pelkästään kyseessä olevassa paikassa oikeudettomasti oleskeleviin. Ilmoituksesta tulisi näkyä myös se, tallentaako kamera.
3. Laillisuusvalvonnassa on useassa yhteydessä todettu, että tutkintavastuun ja säilyttämisvastuun tulisi olla hallinnollisesti ja tosiasiallisesti eriytettyjä. Jos tutkinta ja säilyttäminen ovat "samoissa käsissä", on vaara, että säilyttämisolosuhteet ja tutkintavangin kohtelu ovat riippuvaisia tutkinnan etenemisestä ja tutkintavangin suhtautumisesta tutkintaan. Vaikka tällaisesta ei olekaan havaintoja, jo tämän vaaran olemassaolo antaa aiheen arvostelulle. Tältä kannalta esimerkiksi tutkinnanjohtajan kanta TV:n kieltämiseen voi perustua ainoastaan tutkinnallisiin syihin, joita varsin harvoin lienee. Samoin apulaisoikeusasiamies painottaa, että esimerkiksi tapaamisten järjestämisen ja vapautensa menettäneen asioiden hoitamisen tulee tapahtua kaikille samoilla kriteereillä.

- - -

Apulaisoikeusasiamies pyytää poliisilaitosta **15.10.2018 mennessä** ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt edellä kohdissa 1–4 esitetyn johdosta.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Peter Fagerholm
tarkastaja